



YURTDIŞI YÜKSEKÖĞRETİM DİPLOMALARI DENKLİK SÜRECİNDE YAŞANAN PROBLEMLER

Rukiye Mehtap DÖLEK¹

ÖZ

Farklı bir ülkede yaşama, öğrenim görme, farklı kültürler ve bakış açılarıyla karşılaşma şansı verdiğiinden yurtdışında yükseköğrenim yapmak her daim çok prestijli olmuştur. Yurtdışında yükseköğrenimini başarıyla tamamlayarak diploma alanların yurda döndüklerinde diplomalarının Türkiye’de tanınırlığını sağlamak için denklik belgesi almak gibi bir zorunlulukları vardır. Ön-lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denkliklerini gerçekleştirmek için yapılacak işlemlerden Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı sorumluyken doktora diplomasının tanınırlığının sağlanması için Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı görevlidir. Sahte ve niteliksiz diplomanın önüne geçilmesi açısından denklik uygulaması önemlidir ancak ülkemizde denklik süreci uzun ve zordur. Süreç boyunca birtakım sorunlarla boğuşulmakta hatta hak mağduriyetleri oluşmaktadır. Denklik konusunda yaşanan mağduriyetler her platformda dile getirilmektedir: Sosyal medyada çeşitli gruplar oluşturulmakta bunun yanında milletvekillerine iletilen durum Meclis gündemine dahi taşınmaktadır. Bu mağduriyetlerin temelinde Yükseköğretim Kurul Başkanlığı ile Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı’nın yurtdışında yükseköğretim görenlere yönelik denklik uygulamaları yer almaktadır. Bu uygulamalara bir de bu iki yükseköğretim kurulunun kurumsal yapısının yol açtığı problemler eklenince yurt dışında öğrenim görmüşlerin mağduriyetleri iyice artmaktadır.

TC uyruklu vatandaşların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora diplomalarının denkliği konusunda ortaya çıkan sorunlar bu çalışma ile sistematik olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma Yurtdışında yükseköğrenim görenlerin diploma denkliği konusunda yaşadıkları problemleri ilk defa bilimsel bir çalışmaya konu etmesinden dolayı önemlidir. Ayrıca, diğer devletlerin (Fransa ve Belçika) uygulamalarıyla Türkiye’deki mevcut uygulamalar zaman zaman karşılaştırılacak ve mevcut uygulamalara birtakım alternatifler önerilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğrenim, Denklik, Yurtdışı eğitim

THE PROBLEM RESULTING FROM THE RECOGNITION OF FOREIGN HIGHER EDUCATION DIPLOMAS

ABSTRACT

Since living in a different country, learning and having the chance to meet different cultures and perspectives, foreign higher education is very prestigious. The person who completed foreign-higher education successfully, have the obligation to obtain a certificate of equivalence in order to ensure that their diplomas are recognized in Turkey when they return home. The Council of Higher Education is responsible for the confirmation of the equivalence of Associate’s, Bachelor’s and Master’s degree diplomas while The Council of Intercollegiate is responsible for the recognition of the doctorate’s diploma. In our country, the procedure of diplomas equivalence is long and arduous. It causes to struggle with some problems and even cause an infringement. The problems which are met during the recognition of foreign higher education diplomas procedure, are expressed on every platforms: various people gathered and become groups in the social media about this topic and also the complaint situation is told to the deputies to moved the topic to the Assembly agenda. The base of this unjust treatment or these complaints is equivalence practices of The Council of Intercollegiate and The Council of Higher Education which are unable to get rid of the debate with their existence. Also the problems caused by the institutional structure of these two higher education institutions are made the situation much worse, and the victimization of equivalence claimants reaches its peak.

In order to understand the problems that exist, this article is trying to reveal systematically the problems related to the equivalence of Associate’s, Bachelor’s and Master’s and doctoral degree diplomas obtained by Turkish citizens. This study is important for a presentation some problems, during the procedure of recognizing the foreign high level diplomas for the first time. In other words, current practices in Turkey will be compared with the practices of France and Belgium and some alternatives will be suggested to existing practices.

Keywords: Higher education, Equivalence, Education abroad

Jel Codes: I24,I29,I20

¹ Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İİBF, Doktor Araştırma Görevlisi. E-mail: mehtap.dolek@gop.edu.tr

GİRİŞ

Farklı bir ülkede yaşama, öğrenim görme, farklı kültürler ve bakış açılarıyla karşılaşma şansı verdiğinden yurtdışında yükseköğrenim yapmak her daim çok prestijli olmuştur. Ancak, yurtdışında yükseköğrenimini başarıyla tamamlayarak diploma alanların Türkiye'ye döndüklerinde diplomalarının tanınırlığını sağlamak için yetkili Yüksek Kurullardan aldıkları denklik belgesine ihtiyaçları vardır.

Denklik başvuru taleplerinin değerlendirilmesi hususunda usul ve esaslarını belirleyen hem uluslararası kaynaklar hem de ulusal kaynaklar mevcuttur. Uluslararası kaynağı, Avrupa Bölgesi'nde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme olan Lizbon Tanıma Sözleşmesi Avrupa Konseyi ile UNESCO tarafından 8-11 Nisan 1997 tarihinde oluşturulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti adına 1 Aralık 2004 tarihinde imzalanan ve 23/2/2006 tarihli ve 5463 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme'nin onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 7/9/2006 tarihli yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu tarafından 18/10/2006 tarihinde kararlaştırılmıştır. Lizbon Tanıma Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinin ardından Türkiye'de denklik konusunda mevcut yönetmelikler yenilenmiştir. Bir yandan, Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği 11 Mayıs 2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik, 2010 (RG. 6/11/2010 tarih ve 27751 sayılı), 2016 (RG. 20/02/2016 tarih ve 29630 sayılı) yıllarında ve son olarak 5 Aralık 2017 (RG. 05/12/2017 tarih ve 30261 sayılı) tarihinde yürürlüğe girmek üzere yeniden düzenlenmiştir. Diğer yandan, Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun hükümlerine dayanarak hazırlanan Yurtdışında Alınan Doktora, Sanatta Yeterlik, Doçentlik, Profesörlük Unvanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Yönetmeliğine göre doktora diplomasının tanınması sağlanmaktadır.

Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliği'nin 3/d maddesine göre denklik, *Yükseköğretim Kurulunca tanınan bir yurtdışı yükseköğretim kurumundan alınan ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının, ilgili eğitim düzeyindeki kazanımlar bakımından Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarınca verilen ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarına eşdeğerliğinin tespit edilmesi* olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, ön-lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denkliklerini gerçekleştirmek için yapılacak işlemlerden Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) sorumludur. Doktora diplomasının tanınırlığının sağlanması için Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı (ÜAK) görevlidir.

Yurtdışı Yükseköğretim diplomalarının tanınması ve denkliği taleplerinin başvuru, değerlendirme ve sonuçlandırma etaplarında birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Yaşanan problemlerin merkezinde YÖK'ün ve ÜAK'ın zaman zaman hem yürürlükteki mevzuatla hem de uluslararası anlaşmalarla çelişmekte olan uygulamaları yer almaktadır. Adı geçen kurumların kurumsal yapısından kaynaklanan sorunlar da eklenince denklik başvurusu değerlendirilen adayın yaşadığı sorunlar artmakta hatta mağduriyetlere yol açmaktadır.

Diploma denklik talebinin değerlendirilmesi sürecinde yaşanan problemleri inceleyen bu çalışmanın hazırlanma aşamasında, bu konuda yeterli kaynak bulunmadığından birtakım güçlüklerin ortaya çıktığını başlangıçta belirtmek gerekir. Çalışma somut sorunları kapsamlı bir şekilde ele alabildiği ve bunlara öneriler getirebildiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır. Türk Kamu Yönetimi ve Hukuk literatüründe yerini alan çalışmanın konusunda getirilen eleştiri ve öneriler, idare için yararlı olacağı gibi, yapılacak yeni çalışmalara ve değerlendirmelere kaynak olması bakımından da önemlidir.

Yaşanan sorunları daha iyi analiz etmek amacıyla; bu çalışma, başvuru, değerlendirilme ve sonuçlanma aşamaları olarak üçe ayrılarak incelenecektir.

1.BAŞVURU SÜRECİ

Yükseköğrenimini başarıyla tamamlayarak Türkiye'ye dönen adayın ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomasının denkliği için YÖK'e; doktora diplomasının tanınması için ÜAK'a başvuru yapması gerekmektedir.

1.1. Başvuru Yapılan Yükseköğretim Kurulları: YÖK ve ÜAK

1.1.1. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

1982 Anayasası'nın 131. maddesine göre “*Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.* Yükseköğretim Kurulu, üyeleri Cumhurbaşkanınca doğrudan üniversiteler ve Bakanlar Kurulu tarafından seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile oluşturulur.

12 Eylül Askeri Müdahalesinden sonra 1982 Anayasası ile Anayasal bir kurum olarak hayat bulan YÖK, Yükseköğretimin tüm düzeyleri için etkili ve koordineli bir merkezi plânlamayı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Çünkü, YÖK kurulmadan önce Türk yükseköğretim sistemi Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Akademiler, bir kısmı diğer bakanlıklara, çoğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki yıllık Meslek Yüksekokulları ile Konservatuvarlar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç yıllık Eğitim Enstitüleri, mektupla öğretim yapan YAYKUR olmak üzere beş tür kurumdan oluşmaktaydı (YÖK, 2007: 43). Bu çeşitlilik 1960-1980 arasında yaşanan siyasal sosyal ve ekonomik sorunların da etkisiyle yükseköğretimde yozlaşmaya sebep olmaktadır. Yükseköğretimde tek tipliğin sağlanması maksadıyla 1981 tarihli 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ortaya çıktı. Bu Kanunla ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları YÖK çatısı altında toplandı. Anayasa'nın 130 ve 131. maddeleri ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7/p maddesine göre yurtdışından alınmış yükseköğretim diplomalarının denklik işlemini yapmakla görevli olan Yükseköğretim Kurulu, tüm yükseköğretilimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur.

YÖK kuruluşu ve çalışmaları nedeniyle sürekli tartışma konusu olmuştur. YÖK'ün bu tartışmalı durumu denklik belgesi düzenlemesi hususunda hem ulusal mevzuata hem de uluslararası mevzuata ters düştüğü gerekçesiyle eleştirilmekte, raporlara konu edilmekte (Sayıştay 2016 tarihli Yükseköğretim Kurulu'nu Denetim Raporu) hatta TBMM önünde yazılı soru önerilerine konu olsaydı (İzmir Milletvekili Ali Yiğit'in 7/6216 esas numaralı yazılı soru önerisine ilişkin 14/12/2016 tarih ve 164 sayılı MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından verilen cevap) da tatmin edici cevaplar verilmemektedir.

1.1.2. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı

Doktora diplomasının tanınırlığından ise kurumsal yapısı daha az bilinen Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı sorumludur. YÖK ile sıkı ilişkisi olan Kurul, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 11/a. maddesine göre *üniversite rektörleri, Genelkurmay Başkanlığının Silahlı Kuvvetlerden dört yıl için seçeceği bir profesör ile her üniversite senatosunun o üniversiteden dört yıl için seçeceği birer profesörden oluşur.*

Üniversitelerin Cumhuriyet dönemindeki kuruluş tarihlerine göre, Rektörler, Üniversitelerarası Kurula, bir yıl süre ile sırayla başkanlık yaparlar. Kurul, en az yılda iki defa, aksi kararlaştırılmadıkça başkanın bağlı olduğu üniversitenin bulunduğu şehirde toplanır ve kurul gündemi önceden Milli Eğitim Bakanlığına, Yükseköğretim Kuruluna ve kurul üyelerine gönderilir.

Kurul, çalışmalarını kolaylaştırmak ve üniversiteler arasında ve uluslararası yükseköğretim kurumları ile işbirliğini düzenlemek amacı ile sürekli ve geçici birimler ve komisyonlar kurabilir. Bu birim ve komisyonların teşkil ve çalışma esasları Üniversitelerarası Kurulca belirlenir. 2547 sayılı Kanunun 11/b maddesinde sıralanan görevleri arasında doktora ile ilgili esasları tespit etmek ve yurt dışında yapılan doktora, doçentlik ve profesörlük unvanlarını değerlendirmek yer almaktadır.

1.2. Başvuru Sırasında İstenilen Belgeler Açısından Yaşanan Sorunlar

Ön-lisans, lisans ve yüksek lisans tanıma veya denklik başvurusu, şahsen ya da yetkili makamlarca düzenlenmiş vekâletnameye sahip kişi tarafından Yükseköğretim Kurulunun belirleyeceği

yöntem, usul ve esaslar çerçevesinde Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliği 4. maddesinde belirlenen evraklarla yapılmaktadır. İlgili yönetmelik maddesinde belirtildiği üzere istenilen belgeler; denkliği talep edilen diploma veya mezuniyet belgesinin aslı ile noter onaylı tercümesi, yükseköğrenim süresi içinde alınmış olan bütün derslerin notlarını ve ders saatlerini gösteren not çizelgesi aslı, Avrupa Birliğine üye ülkelerden alınan diplomalar için diploma eki (diploma supplement) aslı ile noter tarafından onaylanmış tercümesi, diploma eki ibraz edemeyenlerin bu durumu açıklayan ve ilgili yükseköğretim kurumundan veya ilgili ülkenin yetkili makamlarından edinecekleri belge, bir önceki eğitim-öğretime ilişkin olarak Türkiye’den alınan diploma ya da mezuniyet belgesinin aslı veya belgenin alındığı kurum, noter tarafından onaylı sureti, yurtdışından alınan lise diplomalarının denklik belgesinin aslı veya noter tarafından onaylı sureti, yükseköğrenim süresince kullanılan pasaportların asılları veya giriş-çıkış tarihlerini gösteren ve işlem gören sayfalarının noter tarafından onaylanmış okunaklı sureti ile il emniyet müdürlüğünden alınmış giriş-çıkış belgesi ve nüfus cüzdanı fotokopisinden oluşmaktadır. Yüksek lisans denklik belgesi başvurularında ayrıca yüksek lisans tezinin biri basılı biri elektronik ortamda olmak üzere iki adet örneği ile tez kapağının ve tez özeti kısmının noter tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi istenmektedir.

Yurtdışında alınan doktora unvanının Türkiye’de yapılan doktora eşdeğer sayılması için de, Yurtdışında Alınan Doktora, Sanatta Yeterlik, Doçentlik, Profesörlük Unvanlarının Değerlendirilmesine ilişkin Usul ve Esaslar Yönetmeliğine sayılan belgeler adayların dilekçelerine eklenerek Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına başvurulur. İstenen belgeler; Doktora diplomasının aslı ve noter ya da Türk dış temsilcilikleri tarafından onaylı tercümesi, Lisans diplomasının aslı veya onaylı sureti, diploma yabancı ülkede alınmış ise Yükseköğretim Kurulundan alınmış denklik belgesinin aslı veya onaylı sureti, Yüksek lisansla birleştirilmemiş doktora eğitimleri için yapılan başvurularda, yüksek lisans diplomasının onaylı sureti, diploma yabancı ülkede alınmış ise Yükseköğretim Kurulundan alınmış denklik belgesinin aslı veya onaylı sureti, Doktora diplomasına esas teşkil eden transkript aslı ve noter onaylı tercümesi, Doktora diplomasına esas teşkil eden doktora tezinin ciltli bir örneği ile elektronik ortamda kaydı, Türkiye’de doktora kabul için aranan dil yeterliliğini sağladığına ilişkin belge, özgeçmiş, nüfus cüzdanı fotokopisinden oluşmaktadır.

İster ön-lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denkliği ister doktora diplomasının denkliği için olsun istenilen evrakları hazırlamak zahmetlidir: Her belgenin aslı, Türkçe tercümesi ve tercümelerin noter onaylı örnekleri ve bunların hepsinin fotokopisi istenmektedir. Bütün bu belgeler hazırlandığında, YÖK’e veya ÜAK’a ulaştırılması ile başvuru yapılmış olacaktır.

Diploma denkliğinde bulunmak isteyenlerin karşılaştıkları bir diğer zorluk Ankara’da ikamet etmeyenler için söz konusudur. Bizzat Ankara’ya gelerek belgelerini teslim etmeleri gerekecektir, bu durum başvuruda bulunan aday için maddi külfet olduğu kadar zaman kaybına da yol açmaktadır. 2010 tarihli mülga Yönetmeliğe göre, başvurular posta yoluyla da alınmaktaydı. Bu durumda denklik başvurusunda istenen belgelerin karmaşıklığından dolayı çoğunlukla eksiklikler tespit edilmiş olup, YÖK başvuru sahiplerine söz konusu eksiklikleri tamamlamaları için ayrı ayrı tebligat yapmıştır. YÖK için tebligat yapılması artı iş yükü olup postada gecikmeler yaşandığından posta yoluyla başvurudan vazgeçilmiştir.

İstenilen belgelerin asılları, tercümeleri ve bunların noter onaylı örneklerinin istenmesi denklik başvurusunda bulunan adaylar için meşakkatli olmaktadır. İstenilen belgeler açısından, bir önceki öğrenime ilişkin olarak alınan diploma ya da mezuniyet belgesinin aslı, yurt dışından alınmışsa denklik belgesi yanında yüksek lisans ve doktora tezlerinin CD ve ciltli örnekleri istenmektedir.

Her şeyden önce, yazılan tezlerin istenmesi konusunda diploma denklik biriminde çalışanların tezleri nasıl değerlendirdiği tartışmalıdır. Denkliğin konusu, yapılan tez çalışmasının incelenmesini gerektirmez. Başvuru yapan adayın başarılı olduğu ülkede diplomayı düzenleyen böyle bir yükseköğretim kurumu var mıdır? Bu aday bu kurumda öğrenim yapmış mıdır? Başarılı sayılarak elde ettiği diplomasının ülkemizde eşdeğeri var mıdır? Sorularına cevap aranması gerekirken, yazılan tezlerin denklik birimi için alınmasının hangi amaca hizmet ettiği anlaşılmamıştır. Bunun yanında, öğrenim sürecinde diplomanın alındığı ülkede yaşadığının anlaşılması için hem pasaportta vize ve girdi-çıkı yapılmış kısımların fotokopisi hem de emniyet genel müdürlüğünden alınacak girdi-çıkı

belgesi istenmektedir. Yani, aynı amaca hizmet etmek için aynı içeriği gösteren iki farklı belge istenmektedir. Diğer yandan doktora unvanının tanınırlığında, sanki ilk defa doktora yapmak için başvuruluyormuş gibi Türkiye'de doktora kabul için aranan dil yeterliliğini sağladığına ilişkin belge talep edilmektedir. Doktorasını bitirmiş adaydan böyle bir belgenin istenmesinin ne gibi gerekçeleri olduğu anlaşılmamaktadır.

Bütün belgelerin asılları talep edildiği gibi noter onaylı örnekleri de istenmektedir. Noterler denklik başvurusunda bulunan adayın elindeki belgeleri çok yüksek meblağlar karşılığında onaylamaktadır. Denklik talebinde bulunan kişiye mali külfet olmaktan öteye gitmeyen bu uygulamanın da çok yersiz olduğu düşünülmektedir. Çünkü zaten belgelerin asılları YÖK'e teslim edilmektedir. Hem asıllar talep edilmektedir, bu da yetmemekte noter onaylı örnekler istenmektedir. Bunun yanında belgelerin asıllarının idareye teslim edilmesinin de çok sakıncalı sonuçlar yaratabileceği diğer üzerinde durulması gereken bir sorundur.

Fransa örneğine bakıldığında² başvurunun internet üzerinden yapılarak kolaylaştığı görülmektedir. İstenilen dört kalem belge bulunmaktadır. Bunlar kimlik belgesi, denklik talebi edilen diploma ve diploma süresince öğrenim görülen ülkede yaşadığını kanıtlayan belge ki bu belge diplomayı düzenleyen üniversiteden alınan diploma eki, transkrip, ders yönetmeliği veya sınav yönetmeliği olabilmektedir. Bunun yanında diplomanın ve kanıt belgenin Fransızcaya çevirisi istenmektedir. Her ülkeden alınan belgelerin çevrilmesinin yapılması da şart değildir, çünkü Almanca, İngilizce, Arapça, İspanyolca İtalyanca ve Portekizce alınmış belgelerin çevrilmesine gerek yoktur. Yani belgelerin asılları istenmemektedir, belgelerin asılları taranmak suretiyle internet üzerinden oluşturulacak bir hesaba gönderilmekte ve yetkili kuruluş tarafından bu şekilde değerlendirilmektedir.

Belçika³ örneği de Fransa örneğinden farklı değildir. Denklik talebi posta yoluyla yapılmaktadır. Yani belgelerin asılları istenmemektedir. Diploma aslının, transkript ve diploma ekinin yetkili otoriteden onaylı fotokopisi, bunların Fransızcaya yeminli tercüman tarafından tercümesi ile CV ve kimlik kartı fotokopisi istenen belgelerdir. İngilizce dokümanların tercümesi gerekmemektedir. Eğer yüksek-lisans öğrenimi yapılmışsa istenilen belgeler artmaktadır. Öğrenim görülen program hakkında resmi açıklayıcı bilgiler, Fransızca ya da İngilizce özetleriyle birlikte yazılan tezin bir örneği ve staj yapılmışsa bu stajın içeriğini gösteren belgelerin de gönderilmesi gerekmektedir.

Tespit edildiği üzere karşılaştırma yapılan ülkelerinde istenilen belgelerin ve denklik başvuru sürecinin oldukça makul olduğu görülmektedir. Noter tarafından onaya gerek yoktur ve belli dillerde özellikle İngilizce dilinde olan dokümanların çevirisi dahi istenmemektedir. Bu durum YÖK denklik biriminde çalışan elemanların yabancı dil bilgisi açısından yeterliliklerini de tartışmalı hale getirmektedir. Zira istenilen evrakların hepsinin Türkçeye çevirisinin yapılmasının talep edilmesini farklı değerlendirmek imkansızdır.

2.DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Denklik başvurusunun yapılmasından sonra değerlendirme aşamasına geçilir. Nu aşamada öncelikle diplomayı düzenleyen yükseköğretim kurumunun YÖK tarafından tanınırlığı araştırılır. Bunun için, diplomayı veren kurumun faaliyet gösterdiği ülkenin yetkili makamlarınca kendi yükseköğretim sistemi içinde akademik derece vermeye yetkili bir kurum olarak kabul edilmesi ya da bir ülkenin üniversitesine bağlı olarak başka bir ülkede faaliyet gösteren kurumların menşe ülke ve faaliyet gösterdiği ülke tarafından tanınması veya Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası örgütlerin çatısı altında faaliyet gösteren bir yükseköğretim kurumu olması şartı aranmaktadır. Bu şartları taşımayan yükseköğretim kurumlarının YÖK tarafından tanınmasına için Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliğinin 5. maddesine göre birtakım kıstaslar getirilmektedir. Fakülte, program, anabilim dalı, bilim dalı yapılanmalarının Türk yükseköğretim sisteminde bulunan temel esasları sağlıyor olması, bünyesinde en az üç fakülte ve bir lisansüstü eğitim veren enstitünün mevcut olması, programlarının Türkiye'deki muadil programların akademik kadro yeterliklerini karşılıyor

² Fransa'da denklik başvuru için bilgilendirme adresi <http://www.ciep.fr/enic-naric-page/savoir-plus-reception-dossier>, 29/11/2017.

³ Arrêté du Gouvernement de la Communauté française du 29 juin 2016 déterminant les conditions et la procédure d'octroi de l'équivalence des titres, diplômes et certificats d'études supérieures délivrés à l'étranger.

olması, programlarının eğitim sürelerinin, örgün veya uzaktan eğitim türünde olmasının ve Avrupa Kredi Transfer Sistem karşılıklarının Türkiye’deki benzer programlar ile uyumlu olması, kurum ve programlara ilişkin bilgiye ulaşılabilecek açık mekanizmaların mevcut olması, akreditasyon ve kalite güvence süreçlerinin tam ve anlaşılır olması, en az bir dönem mezun vermiş olması şartları aranmaktadır.

Bununla birlikte temel kıstaslara sahip olsa dahi yükseköğretim kurumunun veya programının, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından terör örgütü olarak kabul edilen örgütlerle bağlantısının tespit edilmiş olması ile bu kurumun sahte veya gerçeğe aykırı belge düzenlediğinin tespit edilmiş olması halinde ilgili yükseköğretim kurumu veya programı Kurul kararıyla tanınmaz ve bu kurumlardan alınmış belgeler denklik işlemleri açısından değerlendirilmez.

Başvuruların incelenmesi için, denklik komisyonları kurulur ve bu komisyonlar tarafından, belgelerin asıl ve gerçeğe uygun olup olmadığı, üzerinde kazıntı, silinti ve benzeri tahrifatın bulunup bulunmadığı, belgelerin başvuran kişiye ait olup olmadığı, öğrenim süresince kullanılan pasaport/pasaportlar ile il emniyet müdürlüklerinden alınan giriş-çıkış belgeleri aracılığıyla öğrenim için gereken asgari süre ve kredinin tamamlanmış olup olmadığı tespit edilir. Tanıma ve Denklik Hizmetleri birimlerinde yapılan incelemenin ardından gerektirse Bilim Alanı Danışma Komisyonundan ve/veya üniversitelerden görüş alındıktan sonra bir ön inceleme raporu hazırlanır ve Komisyona sunulur. Komisyon tarafından hazırlanan nihai rapor Kurullarda görüşülerek ilgiliye denklik belgesi verilip verilmeyeceği karara bağlanır.

Değerlendirme sürecinde ortaya çıkan sorunlar ortaya çıkış sebepleri açısından idarenin faaliyetlerinin belirsizliğinden kaynaklanan problemler ile eşitlik ilkesinin yanlış değerlendirilmesinden kaynaklı sorunlar olarak iki başlık altında incelemeye tabi tutulacaktır.

2.1.İdarenin Faaliyetlerinin Belirliliği İlkesi ve Makul Süre

Yurtdışında yükseköğrenimini başarıyla tamamlayıp denklik talebinde bulunan adayın, sürecin ne zaman sonuçlanacağı hakkında herhangi bir öngörüsü olamamaktadır. Bu durum, idarenin yani YÖK ve ÜAK’ın çalışma usullerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüksek Kurullara yasa ve yönetmelik tarafından büyük bir hareket serbesti ve takdir yetkisi verildiği açıktır. Ancak, idarenin faaliyetlerinin önceden bilinebilir olmasına idari faaliyetlerinin belirliliği ilkesi denir ki bu ilke hukuk devleti olmanın da en temel özellikleri arasındadır (Günday, 2015: 45-46). Belirlilik ilkesi gereği bu Kurulların serbest ve keyfi hareket etme özgürlükleri yoktur. Aksine, bu Kurullar tam serbestiye sahip olduğu konularda yönetmelik çıkartmak suretiyle objektif bir biçimde düzenlemeler yapmak zorundadırlar. Düzenli idare ilkesi de bunu gerektirir.

Bunun yanında Türkiye’nin de taraf olduğu Lizbon Tanıma Sözleşmesinin Madde III.5’ne göre “Tanıma ile ilgili kararlar, yetkili tanıma mercii tarafından, gerekli bütün bilgilerin verildiği tarihten itibaren hesaplanacak ve önceden bildirilecek makul bir süre içerisinde alınacaktır” ibaresi yer alır. Denklik sürecinde makul süreden Lizbon Tanıma Sözleşmesinde bahsedilse de, ne Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliğinde ne de Yurtdışında Alınan Doktora, Sanatta Yeterlik, Doçentlik, Profesörlük Unvanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar hakkındaki yönetmelikte başvuruların ne kadar sürede sonuçlandırılacağına yönelik hiçbir hükme yer verilmemiştir.

Makul süre sorunu genelde yargılama hukukunun bir sorunu olmaktadır. Makul sürede, geciktirilmeden yargılanma hakkı, *ilk yazılı anayasa* olarak bilinen 1215 tarihli *Magna Carta Libertatum*’da, “Kimseye hakkı ve adaleti satmayacağız, menetmeyeceğiz ve geciktirmeyeceğiz” denilmek suretiyle yer almıştır. Bunun yanında, Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde “yargılamanın makul süre içerisinde bitirilmesi” ilkesi adil yargılamanın en önemli unsurlarından sayılmaktadır. 1982 Anayasası’nın 141/4. maddesinde “makul süre” terimine yer vermese de “davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir” demek suretiyle yargılamada süratin yargı organlarının görevi olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde, HUMK’nın 77. maddesinde hâkim; “tahkikat ve muhakemenin mümkün olduğu derecede sürat ve intizam dairesinde yürütülmesine dikkatle yükümlüdür” hükmü Anayasaya ve Uluslararası Sözleşmelere uygun olarak yargılama kanunumuzda yerini almıştır. Bu ilke *anayasal sosyal hukuk*

devletinin bir sonucu olup elde edilecek hükmün yararını ortadan kaldıracak kadar davaların uzaması sosyal hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacağı açıktır (Kaşıkara, 2009: 245).

Diğer taraftan, makul süre kavramı objektif değildir yani her dava konusu olay için geçerli, her ihtimali kapsayan standart bir “makul süre” tespiti yapmak oldukça zordur. Bu yüzden her olay için dava konusu olayın maddi durumuna göre değerlendirilerek ayrı ayrı makul sürelerin belirlenmesi gerekmektedir (Pekcanitez, 1997: 41). Bu açıdan makul süreyi hızlı yargılama olarak değerlendirmemek gerekir (Pekcanitez, 1997: 43). Yani makul süre, her dava ya da iş için ayrı ayrı uygulanması gereken akılcı bir tutumun ifadesidir (Kaşıkara, 2009: 246). AIHM tarafından makul sürenin belirlenme kriterleri üç temel kriterden hareketle ortaya konmaktadır. Bunlar; davanın karmaşıklığı, yargılama sırasında tarafların tutumu ve ulusal yargılama makamlarının (mahkemelerin) davranışlarının, makul sürede yargılamayı etkileyip etkilemediğidir (Akkurt, 2012: 28).

Yargılama konusundaki makul süre kavramı ile denklik talebinin değerlendirilmesi konusundaki makul süre kavramının farklı olacağı aşikârdır. Her şeyden önce ortada karmaşık bir dava yoktur, denkliği talep edilen diploma vardır. Bunun yanında, denklik verilmesi idarenin bir faaliyeti olması sebebiyle makul bir sürenin önceden ilan edilmesi gerektiği idari faaliyetlerin belirliliği ilkesine uygun olması sebebiyle gereklidir. Şartlar, uygulanan usul ve esaslar bellidir hatta Lizbon Tanıma Sözleşmesi tarafı ülkeler için ERIC/NARIC ağı mevcuttur. Ancak YÖK halen tahakkuk etmiş başvurulardaki alınan eğitimin doğruluğunun teyidi için yurt dışındaki ilgili Türk Büyükelçilikleri ile Dışişleri Bakanlığı kanalıyla yazışma yapmaktadır. Bu yazışmalar genellikle çok uzun sürmekte ve makul süre kavramı hiçe sayılmaktadır.

Fransa ve Belçika devletlerinin uygulamaları incelendiğinde ERIC/NARIC sayfalarından diplomanın alındığı ülkenin niteliğine göre değişmekle birlikte başvurunun ne kadar sürede tamamlanacağına yer verildiği görülmektedir. Bu süre başvurunun idareye ulaştığı andan itibaren Fransa için 4 ay⁴; Belçika için Avrupa Ekonomik Alanı’nda yer alan ülkelere alınan diplomalarda 2 ay diğer ülkelere alınan diplomalar için 4 ay olarak belirlenmiştir⁵.

Gecikmiş adalet, adaleti zedelediğine göre, Lizbon Tanıma Sözleşmesine taraf olan Türkiye’de denklikten sorumlu Yükseköğretim Kurullarının öncelikle kabul edilir bir makul süre belirlemeleri ve bu sürede denklik talebini sonuçlandırmaları gerekmektedir. Makul süre içerisinde sonuçlanmayan başvurular bu gecikmeden dolayı maddi ve manevi zarara neden olmaktadır. Denklik talebine makul süre içerisinde cevap verilmesi adayların idareye olan güvenlerini arttıracak aksi halde idarenin eylem ve işlemlerine güven günden güne azalacaktır. İdarenin yapacağı değerlendirmelerin sonunda, kendini bağlayacak şekilde gerekli düzenlemeyi yapması gerekmektedir.

2.2. İdarenin Faaliyetlerinde Eşitlik İlkesi

Yapılan ikili anlaşma hükümleri saklı olmak şartıyla, diploma denklik talebinde bulunanlar eşitlik ilkesine uygun olarak yönetmeliklerde belirlenen usul ve esaslara göre değerlendirilir. 1982 Anayasası’nın 10. maddesine göre “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar*”. Bütün farklılıklarına rağmen herkesin kanun önünde eşit olması Türkiye’nin Hukuk Devleti olmasının pozitif sonucudur. 1971 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinin 6. maddesine göre yasalar herkes için aynı olmalıdır maddesi yer alır. Ancak, kanun önünde eşitlik ilkesi mutlak değildir ve kanun önünde eşitlik ilkesi asla somut bir teklik yaratmaz. Anayasa Mahkemesi de birçok kararında eşitliğin teklik olmadığını belirtmiştir (Anayasa Mahkemesi, 24/12/1970, E: 1970/36, K: 1970/50; Anayasa Mahkemesi, 25/2/1986, E: 1985/1, K: 1986/4; Anayasa Mahkemesi, 03/12/1992, E:1992/46, K:1992/52; Anayasa Mahkemesi, 20/10/1992, E:1992/13, K:1992/50; Anayasa Mahkemesi, 14/06/2015, E:2014/177, K:2015/49). *Haklı hukuksal sebepler ortaya konduğunda*, yasa koyucu farklı tipteki vatandaşlar için farklı yasalar öngörebilir (Çağlar, 2012: 52). Yani Anayasa Mahkemesi haklı hukuksal sebebe vurgu yapar.

⁴ Fransa’da denklik başvurusu için bilgilendirme adresi <http://www.ciep.fr/enic-naric-page/savoir-plus-reception-dossier>, 29/11/2017.

⁵ Belçika’da denklik başvurusu için bilgilendirme adresi, <http://www.equivalences.cfwb.be/index.php?id=2756>, 29/11/2017.

Denklik başvurularının bütün adaylar için aynı usul ve esaslarla değerlendirmesi de problemlere yol açmaktadır. Çünkü farklı değerlendirme yapmaya imkan veren haklı hukuksal sebepler söz konusudur. Diploma denklik talebinde bulunan adaylara farklı uygulamalar yapılması gerektiği iki ana gerekçeden doğmaktadır: Denklik talebinde bulunan adaylar arasındaki farklılıklar ile denklik talebinde bulunulan diplomanın alındığı ülke açısından ortaya çıkan farklılıklardan kaynaklanan durumlar.

2.2.1. Diploma Denklik Talebinde Bulunan Adaylar Arasındaki Farklılıkların Yarattığı Eşitsizlik

1982 Anayasası'nın 10. maddesine göre herkesin kanun önünde eşit olduğu açık bir şekilde ifade edilmektedir. Ancak, eşitlik kavramını mutlak eşitlikle sınırlandırmak adaletsizlikler doğurmaktadır. Diploma denklik talebinde bulunanlar arasında nasıl bir ayırım vardır ki bu idarenin farklı uygulamalar geliştirmesini zorunlu kılacaktır sorusuna bu bölümde yanıt aranacaktır. Burada üzerinde durulması gereken konu, yurtdışında yükseköğrenim görmek amacıyla giden öğrencilerin kendi imkânlarıyla mı yoksa devletin gözetimi ve denetimiyle mi gittikleri ayırımının yapılmasıdır.

Devletin gözetimi ve denetiminde giden öğrencilerin denklik süreçlerinin diğerlerinden farklı olması şarttır. Örneğin, 1929 yılından beri mevcut olan ancak 2006 yılından beri AK Parti Hükümetleri tarafından geliştirilen 1416 sayılı Kanuna tabi olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) aracılığıyla lisans-üstü öğrenim yapmak için yurtdışına ya bir üniversite hesabına ya da bir devlet kurumu adına gönderilen öğrencilerin tabi oldukları denklik rejiminin farklılaşması gereklidir. Bu Kanun kapsamında burs alan öğrencilerin öğrenim hayatları MEB ve adına öğrenim gördükleri kurum ya da üniversite tarafından sıkı sıkıya takip edilmektedir. Türk Öğrencilerin Yabancı Ülkelerde Öğrenimleri Hakkında Yönetmeliğin (RG. 02/10/2014 tarih ve 29137 sayılı) 18. maddesinde resmi burslu olan öğrencinin öğrenim durumunun izlenmesi konusu izah edilmektedir. Bu maddeye göre resmî burslu ve özel öğrencilerin kayıt belgelerini eğitim-öğretim yılı başında, başarı durum belgelerini ise eğitim-öğretim yılı sonunda ilgili yurt dışı temsilciliğine vermeleri zorunludur. Aynı yönetmeliğin 15. maddesine göre resmi burslu öğrenciler öğrenim planı hazırlamak zorundadırlar: “Esas öğrenimine başlayan resmî burslu öğrencilerin aldığı ders ve krediler hakkında bilgiler ihtiva eden ve Bakanlıkça hazırlanan forma uygun olarak düzenlenen öğrenim planı en geç iki ay içinde yurt içi akademik danışmanlara gönderilir”. Bununla birlikte adı geçen yönetmeliğin 18. maddesine göre resmî burslu öğrenciler her üç ayda bir yaptıkları akademik çalışmalarla ilgili raporlarını yurt dışı akademik danışmanlarına imzalatarak yurt dışı temsilciliğine ve adına öğrenim görülen kuruma bildirmek zorundadırlar.

Öğrenim süreleri boyunca aldıkları dersler, yaptıkları çalışmalar mercek altında olan bu resmi statüdeki öğrencilerin yurda döndüğünde kendi imkânlarıyla yükseköğrenim gören adaylarla aynı şartlarda değerlendirmeleri hem öğrenciler açısından mağduriyet yaratmaktadır hem de YÖK ve ÜAK, MEB ve adına öğrenim görülen kurumun yaptığı işleri tekrar kontrol etmekte, bu Kurumlar için gereksiz iş yükü ortaya çıkmaktadır. 2006 tarihinden beri devlet politikası olarak her yıl beş bin öğrencinin 1416 sayılı Kanun kapsamında yurt dışına çıktığı düşünüldüğünde oluşacak iş yükünün azaltılması için zaten MEB ve adına öğrenim yaptığı kurum tarafından çalışmaları, ders takipleri izlenen öğrencilere farklı bir uygulamanın otomatik olarak ortaya çıkması gerekmektedir.

Lisans öğrenimi için MEB'ten burs alan TC uyruklu adaylara Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 18.8.1997 günlü, 97.27.037 sayılı kararı ön lisans denkliği verilerek seviye tespit sınavının ilk aşamasından muaf tutulmalarına karar verildiği görülmüştür. Ancak, bu durum Danıştay tarafından eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle hukuka aykırı görülmüştür. Somut olayda Azerbaycan'da bulunan bir Dış Hekimliği Fakültesini bitiren MEB burslusu olmayan kişinin diploma denklik belgesi almak üzere gireceği seviye tespit sınavının ilk aşamasından muaf tutulması istemiyle yaptığı başvurusunun cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine iptal davası açan davacı hakkında Danıştay “... yurtdışında aynı yükseköğretim kurumunda öğrenim görmüş olanlar arasında ayırım yapılarak Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile yurtdışında öğrenim görenlerin bu amaçla yapılan seviye tespit sınavının ilk aşamasından muaf tutulmalarında hukuka ve eşitlik ilkelerine uygunluk bulunmadığına karar vermiştir. Diğer bir anlatımla, sağlık hizmetinin önemi ve özelliği gözetildiğinde gerek burslu okuyanların gerekse davacı durumunda olanların seviye tespit sınavının ilk aşamasından muaf

tutulmamaları gerekmektedir. Yurt dışında burslu olarak okumak dış hekimliği alanında teorik ve pratik sınavları içeren ve kural olarak iki aşamalı yapılan denklik sınavlarının birinci aşamasından muaf tutulmayı gerektiren hukuken haklı bir neden olarak kabul edilemez denilmek suretiyle sağlık alanında eşitlik ilkesinin uygulanmasının önemine vurgu yapılmıştır (Danıştay, İdari Dava D. Kur., 11/03/2010, E:2006/21, K:2010/447). Bu menfi Danıştay kararında burslu öğrencilerin MEB tarafından öğrenim sürecinin takip edildiği konusu göz ardı edilmiştir. Bunun yanında, karar lisans öğrenimiyle alakalıdır; lisans-üstü öğrenimi YÖK tarafından farklı değerlendirilmektedir. Sayılan sebeplerden ötürü, söz konusu menfi karar 1416 sayılı Kanuna tabi olarak yüksek lisans ve doktora öğrenimini başarıyla tamamlayan adaylara farklı uygulama yapılmasına engel olmak için emsal teşkil edemeyecek niteliktedir.

2.2.2. Yükseköğrenim Yapılan Ülke Açısından Farklılaşma

Bu alandaki ikili uluslararası anlaşma hükümleri saklı kalmak şartıyla ön-lisans, lisans ve yüksek lisans diploma talepleri YÖK tarafından ve doktora diploma talepleri ÜAK tarafından aynı usul ve esaslar çerçevesinde incelenmektedir.

Ancak, yükseköğrenim görülen ülkenin Lizbon Tanıma Sözleşmesine taraf bir ülke olması farklı bir uygulamaya gidilmesi için yeterlidir. Çünkü bu sözleşme gereğince Avrupa Birliği (AB) üyesi ve Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerinde ve Türkiye’de ENIC⁶/NARIC (National Academic Recognition Information Centers in the European Union- Avrupa Birliği’nde Ulusal Akademik Tanıma Merkezi) Tanıma Ağları kurulması gerekmektedir.

Yurtdışından alınan yükseköğrenim diploma denkliğinden sorumlu kuruluş olan YÖK Türkiye ENIC/NARIC Merkezini yönlendirmektedir. Türkiye’deki üniversiteler, fakülteler ve bölümler hakkında bilgi vermekle görevlidir. 19/07/2010 tarihine kadar YÖK Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Birimi (Yeni adıyla Çok Taraflı İlişkiler Birimi) tarafından yürütülen Türkiye ENIC/NARIC Merkezi, bu tarihten itibaren YÖK Denklik Birimi ile bu kapsamdaki çalışmalarını belli bir görev paylaşımıyla ortaklaşa olarak yürütmeye başlamıştır.

Lizbon Tanıma Sözleşmesinin Madde III. 4’ne göre “*Niteliklerin tanınmasını kolaylaştırmak üzere, her bir Taraf, kendi eğitim sistemi hakkında yeterli ve sarif bilgi verilmesini sağlayacaktır*”. Bunun yanında Madde III. 2 ye göre “*Her bir Taraf, niteliklerin değerlendirme ve tanınmasında kullanılan yöntem ve kriterlerin, şeffaf, tutarlı ve güvenilir olacağını taahhüt etmektedir*”. Bu sebeplerden dolayı, AB üyesi ve Avrupa Ekonomik Alanı içerisinde yer alan ülkelerdeki üniversiteler hakkında değerlendirme yapmak için YÖK’ün ne diploma denkliğinde bulunun adayın bilgilendirmesine ne de Yurtdışı temsilciliklerinden gelecek bilgiye ihtiyacı vardır. Bu ağ sayesinde diploma denkliği istenen kurum ve bölüm hakkında istediği bilgiye sahip olmaktadır. Ancak her başvuru için Lizbon Tanıma Sözleşmesine taraf ülkeden diploma alınmış olsa dahi halen sanki ilk defa böyle bir üniversiteden talep gelmiş gibi hareket edilmektedir. Hatta, doktora denkliklerinde, doktora yapılan üniversitenin Lizbon Tanıma Sözleşmesine taraf olmasına bakılmaksızın, YÖK tarafından tanındığına dair belge talep edilmekte ve bu tanınırlık belgesi belli bir bedel karşılığında YÖK tarafından adaya verilmektedir.

Diğer Lizbon Tanıma Sözleşmesine taraf ülkelere baktığımızda, diplomanın alındığı ülkenin Lizbon Tanıma Sözleşmesinin tarafı olup olmamasına göre bir ayrıma gidildiği görülecektir. Fransa’da NARIC ağının içinde yer alan üniversitelerdeki diploma denklik taleplerinde istenilen başvuru ücretlerinde farklılık olduğu gibi diploma denkliklerin sonuçlandırılma süreci de diğer ülkelerden alınan diplomalardan farklıdır⁷. Belçika’da ise Avrupa Ekonomik Alanı içinde yer alan ülkelerden alınan diploma denklik süreçlerinin tamamlanması için en fazla iki aylık süre yeterliyken diğer

⁶ ENIC (European Network of Information Centers in the European Region-Avrupa Birliği Merkezleri Ağı) genel olarak yabancı diploma, derece ve diğer yeterliliklerin tanınması, yabancı ülkelerdeki eğitim sistemleri, yurtdışındaki eğitim fırsatları, burs ve kredi bilgileriyle birlikte hareketlilik ve denklik ile ilgili uygulama sorularına tavsiye gibi konularda bilgi sunmaktadır.

⁷ Fransa’da denklik başvurusu için bilgilendirme adresi <http://www.ciep.fr/enic-naric-page/savoir-plus-reception-dossier>. 29/11/2017.

ülkelerden alınan diplomaların denklik süreçleri dört ay sürmektedir⁸. YÖK ise uygulamalarını halen sanki böyle bir ağın içinde değilmiş gibi yürütmeye devam etmektedir.

3. SONUÇLANMA AŞAMASI

YÖK ve ÜAK tarafından alınan ve değerlendirilen başvuruların sonuçlanma aşamasında denklik belgesinin verilip verilmeyeceği kararlaştırılır. Lizbon Tanıma Sözleşmesinin 6. bölümünde, taraf devletlere eğitim açısından farklılık görülmemesi halinde diğer tarafça verilmiş yükseköğretim belgelerini tanıyacıkları düzenlemesi yer almaktadır. İdare, bu ifadeden hareketle bu belgeleri mutlak anlamda tanımak zorunda olmadığı sonucunu çıkardığı gibi, “farklılık görülmediği” durumda denmek suretiyle sözleşmenin taraflarına denklik verme konusunda serbesti tanındığı noktaya vurgu yapmaktadır. İlgili sözleşmeye göre hazırlanan yönetmeliklerde de idareye yani YÖK’e ve ÜAK’a çok geniş kapsamlı takdir yetkisi verilmiştir. Özellikle, Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliğinin birçok maddesinde YÖK’e “*Mezun olunan kurumun eğitim-öğretiminin niteliğinde tereddüt oluşması durumunda Yükseköğretim Kurulunun değerlendirme hakkı saklı kalmak kaydıyla...*” ya da “*YÖK’ün gerekli görmesi halinde*”, demek suretiyle idarenin takdir yetkisi çok geniş şekilde değerlendirilmiştir.

Takdir yetkisi, idareye alınacak karar konusunda belli ölçüde serbestlik tanıyan, yasal olarak kabul edilebilir kararlar arasından uygun gördüğünü seçme imkanı veren yetkidir (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 11 Mart 1980 tarih R(80)2 sayılı Tavsiye Kararı). Yani idare, *belli olguların varlığı halinde* mevcut seçeneklerden birini yapma yetkisini elde eder (Yayla, 2010: 190). Ancak Anayasa Mahkemesi kararına göre yürütme organına ya da idareye “takdir yetkisi” tanınmış olması, bu yetkinin sınırsız ve keyfi olarak kullanılabilmesi anlamına gelmez (Anayasa Mahkemesi, 28/02/1996, E:1995/38, K:1996/7). Öyle ki, idare bu takdir yetkisini, hukuka uygun ve kamu yararı gözetilerek kullanmak zorundadır (Danıştay, 5. Daire, 30/10/1996, E:1995/4052, K:1996/3262). Yani, YÖK ve ÜAK hukuka uygun ve kamu yararını gözeterek, yurt dışında yükseköğrenim yapmış kişileri mağdur etmeden takdir yetkisini kullanmalıdır. Yani, idare takdir yetkisini kullanırken birtakım objektif kriterlere göre hareket etmek zorundadır. Aksi halde, idare keyfi hareket etmiş olur, hakkaniyete ve adalete uygun olmayan kararlar artabilir. Bu yüzden YÖK ve ÜAK bünyelerinde oluşturdukları alanlarında uzman alt komisyon kararları doğrultusunda denklik taleplerini sonuçlandırmaktadırlar.

Doktora denkliğinde, Yurtdışında Alınan Doktora, Sanatta Yeterlik, Doçentlik, Profesörlük Unvanlarının Değerlendirilmesine ilişkin Usul Ve Esaslar hakkındaki Yönetmeliğin 10. maddesine göre, Komisyon, yurtdışında alınan doktora unvanının denkliğine ilişkin başvuruları, unvana ilişkin diploma ve belgelerin yurtdışındaki ilgili yükseköğretim kurumundan verildiğini teyit ettikten sonra inceler. Komisyon, doğrudan ya da gerekli gördüğü hallerde aday için ilgili bilim alanındaki profesörler arasından üç kişilik bir alt komisyonun görüşünü alarak, adayın unvanı aldığı ülkedeki yükseköğretim kurumunun düzeyinin Türkiye’deki yükseköğretim kurumları düzeyinde olup olmadığını araştırır ve bir eşdeğerlik raporu hazırlar. Eşdeğerlik raporu esas alınarak Üniversitelerarası Kurul tarafından doktora denklik belgesi düzenlenir. Aksi takdirde denklik gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedilir.

Ön-lisans, lisans ve yüksek lisans diploma denklik taleplerinin değerlendirilmesinde ise YÖK denklik kararlarını, kendi bünyesinde oluşturduğu, alanında uzman ve bağımsız akademisyenlerden kurulu alt komisyonların tavsiye kararları doğrultusunda almaktadır. İlgili alt komisyonlar yapmış oldukları incelemeler neticesinde başvuru dosyaları hakkında doğrudan denklik, başvurunun reddi veya Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemi (SYBS) işlemlerine tabi tutulması yönünde görüş belirtmektedir. YÖK de bu komisyonun görüşleri doğrultusunda, doğrudan denklik belgesi düzenleyebilir, başvuruyu reddedebilir ya da talepte bulunan aday SYBS işlemlerine tabi tutabilir.

⁸ Belçika’da denklik başvurusu için bilgilendirme adresi, <http://www.equivalences.cfwb.be/index.php?id=2756>, 29/11/2017.

Yurtdışı Yükseköğretim Diplomalari Denklik Yönetmeliğinin 7/1 ve 7/2 maddelerindeki şartları taşıyan adaylara SYBS uygulamaksızın direk denklik belgesi düzenler⁹.

Bununla birlikte; YÖK, yönetmeliğın 7/6 maddesi hükümlerine göre denklik başvurusunu reddedebilir. Yapılan incelemeler sonucu denkliği talep edilen diplomaya esas yükseköğretim programının, eğitim programı/alanı ve derecesi bakımından Türk yükseköğretim sistemindeki ilgili programlara denk görülmemesi hâlinde, diploma denklik talebi, gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedilir. Öğrenim süresince kullanılan pasaportun/pasaportların ve il emniyet müdürlüğünden alınan giriş-çıkış dökümünün incelenmesi sonucunda her bir eğitim-öğretim dönemi için öğrenim görülen ülkedeki bulunma süresinde eksiklik tespit edilenlerin başvuruları reddedilir. Bunun yanında, tanınan bir yükseköğretim kurumundan alınmış olmasına rağmen ön-lisans, lisans veya yüksek lisans eğitimine eşdeğer olmayıp genellikle meslek eğitimini içeren ve alınmış olduğu ülkede bir üst öğrenime geçişe izin vermeyen veya Türkiye'deki akademik derecelere karşılık gelmeyen ara derecelere ilişkin başvurular da reddedilir. Ayrıca ilgililerin, uzaktan öğretim kapsamı dışında kalan açık, ekstern ve gıyabi öğretim gibi devam zorunluluğu bulunmayan bir eğitim-öğretim süreci sonunda aldıkları diplomalara ilişkin denklik başvuruları gerekçesi belirtilmek suretiyle reddedilir. Ancak bu programlarda alınan derslerin en az % 70'ini örgün eğitim şeklinde alanların diplomaları denklik incelemesine tabi tutulur. Danıştay kararları da bu yöndedir (Danıştay, 8. Daire, 11/07/2011, E:2011/2516, K:2011/3616; Danıştay, 8. Daire, 19/12/2013, E:2013/6638, K:2013/10609). Danıştay bu yöndeki somut bir kararında, yurtdışındaki lisans eğitimini gıyabi eğitim yoluyla tamamlanmış olan adayın ve eğitim süresince sadece 27 gün Azerbaycan'da bulunması alınan eğitimin idarece yeterli bulunmayarak Seviye Tespit Sınavına tabi tutulmasına haklı neden oluşturduğuna ve akabinde Azerbaycan Teknik Üniversitesi'nden aldığı diplomasına denklik verilmemesini hukuka uygun bulmuştur (Danıştay, 8. Daire, 19/12/2013, E:2013/6638, K:2013/10609).

Bunun yanında adaylar, Kurul tarafından belirlenen SYBS tabi tutulabilirler. Sorunlar ve mağduriyetler genelde SBYS işlemlerine tabi tutulan adaylar için ortaya çıkmaktadır.

3.1. Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemi

Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemi, mezun olunan programla ilgili temel kazanımlar, eğitim-öğretimin dili, programın niteliği, teorik ve uygulamalı dersler, stajlar ve projeler yönünden eksiklik tespit edildiğinde ve/veya tereddüt oluştuğunda, söz konusu programın niteliğine göre ders tamamlama, staj tamamlama, proje yapma veya sınava tabi tutma gibi uygulamalardan birinin, birkaçının veya tamamının kullanılarak kazanımların elde edilme düzeyini ölçme, değerlendirme ve belirlemeye yönelik işlemler bütünü olarak tanımlanır.

YÖK'ün başvuru sahipleri hakkında Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemine tabi tutulması görüşleri, ilgililerin almış oldukları eğitimde Türk eğitim sistemindeki muadiline nazaran eksiklik, yetersizlik tespit ettiği hallerde olmaktadır. YÖK'ün uygulamaları incelendiğinde imza ve unvan yetkisi gerektirmeyen bölümler (Ekonomi, Uluslararası İlişkiler, Kamu Yönetimi) haricindeki bölümler için SYBS kapsamında yapılacak olan seviye tespiti, ilmi hüviyet tespiti ve yapılandırılmış klinik sınav gibi sınav uygulamaları, ders/staj tamamlama, pratik eğitim, klinik pratik veya proje

⁹ 7/1 maddesi a) Türk yükseköğretim sisteminde eşdeğer bir karşılığının olması hâlinde, yükseköğrenime başlanılan yıl Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmiş olan sıralama kuruluşlarınca yapılan dünya üniversite sıralamalarının Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen dilimdeki üniversitelerden alınan diplomalara, b) Türk yükseköğretim sisteminde eşdeğer bir karşılığının olması hâlinde Yükseköğretim Kurulunun tescil yetkisi verdiği ya da tescil yetkisini kabul ettiği uluslararası kalite güvencesi kuruluşları tarafından akredite edilen programlardan alınmış diplomalara, c) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Kılavuzunda yer alan yurtdışındaki yükseköğretim programlarına yerleştirilenlerin veya bu programlara yerleştirilen son öğrencinin aldığı puanı aralık aynı yıl ilgili yükseköğretim kurumunun aynı programına kayıt yaptırılanların diplomalarına, ç) Bu maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen yükseköğretim kurumlarına ders transferi/yatay geçiş yoluyla geçerek öğreniminin en az %70'ini bu yükseköğretim kurumlarında tamamlayanların diplomalarına, d) Yükseköğrenime başladıkları ilk eğitim öğretim döneminde ÖSYM'nin yükseköğretime geçiş için aradığı asgari şartları karşılamış olan ve (c) bendinde belirtilen yükseköğretim kurumlarına ders transferi/yatay geçiş yoluyla geçip öğreniminin en az %70'ini bu yükseköğretim kurumlarında tamamlayanların diplomaları ile 7/2 maddesi ile birinci fıkrada belirtilen yükseköğretim kurumu ve programları dışında kalan programlardan alınmış diplomalara; Türk yükseköğretim sistemindeki eşdeğer programa göre temel kazanımlar, teorik ve uygulamalı dersler staj ve projeler bakımından yeterliğinin Komisyon tarafından doğrudan veya Bilim Alanı Danışma komisyonu ve/veya yükseköğretim kurumlarının görüşleri dikkate alınarak kabul edilmesi halinde SYBS uygulanmaksızın denklik işlemi yapılır.

uygulamalarından biri veya bir kaç Komisyon tarafından doğrudan veya Bilim Alanı Danışma Komisyonu ve/veya üniversite görüşü alınarak karara bağlandığı tespit edilmektedir.

Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemi istisnai ve yetersizlikler ile eksiklere bağlanan bir durumken YÖK tarafından kural haline gelmiştir. Bu kararı verme konusunda YÖK'e tanınan takdir yetkisi, YÖK'ün keyfi uygulamalar yapmasına ve mağduriyetler oluşmasına sebebiyet vermektedir. Danıştay, 2006 yılında somut olayda önüne gelen Gürcistan Teknik Üniversitesi Bilgisayar Sistemleri ve Ağları Bölümünden mezun olan davacının, denklik belgesi verilmesi istemiyle yapmış olduğu talebini reddeden YÖK kararını hukuka aykırı bulmuştur. Danıştay somut olayda, denklik başvurusunda bulunan adayın öğrenim durumunu ODTÜ Rektörlüğünden sorduğu, adı geçen Rektörlükçe adayın gördüğü lisans eğitiminin ODTÜ Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü lisans eğitimine eşdeğer olduğu belirtilmiş olmasına rağmen, denklik belgesi verilmesi istemini Seviye Tespit Sınavında başarılı olma koşuluna bağlamasını hiçbir hâkli gerekçeye dayanmadığından hukuka aykırı bulmuştur (Danıştay, 8. Daire, 22/11/2006, E: 2006/3937, K: 2006/4549). Bu konuda yaşanan mağduriyetler oldukça fazladır. Sayıştay tarafından 2016 tarihinde Yükseköğretim Kurulu'nu denetim raporunda çeşitli nedenler ile doğrudan denklik verilmeyerek sınava girmek durumunda kalan kişiler hakkındaki YÖK uygulamaları eleştirilmiştir (Sayıştay 2016 tarihli Yükseköğretim Kurulu'nu Denetim Raporu). Raporda sözü edilen davaların sayıca fazla olması eleştirilmekte olup gerek idari yargı ve gerekse üst derece mahkemede kaybedilmesine vurgu yapılmaktadır. Raporda bunların iki ana sebebinin olduğu belirtilmiştir: *“Bunlardan birincisi, yukarıda sözü edilen denklik inceleme sürecinin çok zaman alması, dosyaların aşırı şekilde birikmesi ve ilgililere zamanında cevap verilememesine bağlı olarak davanın esasa girilmeden usul açısından kaybedilmesidir. Dava kaybedilmesine neden olan ikinci ana sebep ise; emsal mahkeme kararları dikkate alınarak kurum mevzuatının ve ilke kararlarının mahkeme kararlarına paralel düzenlenmemesidir”*.

YÖK'ün bu rapordaki savunması da ilginçtir. YÖK tarafından *“yapılan Seviye Tespit Sınavı işleminin idare mahkemeleri tarafından iptal edilmesinin sebebi Seviye Tespit Sınavı Kararı işleminin hukuka aykırı olmasından kaynaklanmamakta; genellikle Seviye Tespit Sınavı kararına esas teşkil eden alt komisyon görüşlerinin yetersizliği sebebine dayanmaktadır”* ifadesi yer alır. Raporda YÖK tarafından alt komisyonlarda revizyonlara gidildiği ve neticesinde sorunların azami ölçüde giderildiğinden ve bu olumlu durumun yargı kararlarına yansdığından bahsedilmektedir (Sayıştay 2016 tarihli Yükseköğretim Kurulu'nu Denetim Raporu).

Bunun yanında, Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği'nin 9. maddesine göre *“Meslek icrası kanunla düzenlenmiş alanlarda alınmış diplomalar için yapılan denklik başvurularının değerlendirilmesinde, söz konusu mesleğe ilişkin mevzuat hükümleri ve Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen esaslar saklıdır”* demek suretiyle farklı meslek grupları için farklı uygulamalara gidileceğini belirtmiştir. Bu konuda, tartışmaların odağında olan öğretmenlerin diplomalarına konulan şerhlere ilişkin düzenlemeler 05/12/2017 tarihli yönetmelikle kaldırılmıştır. İlk olarak, 31.08.2003 gün ve 25215 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ilga edilmiş Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliğine Bir Madde Eklenmesine Dair Yönetmeliğin Ek Madde 1'de, öğretmenlik alanında alınan diplomalar değerlendirilirken, alan bilgisi yeterli görülen ancak öğretmenlik formasyon eğitimi üzerinde tereddüt hasıl olan diplomalar için ilgili alanda diploma denklik belgesi düzenlenerek bu belgenin üzerine *“Bu belge sahibi adına yukarıda belirtilen alanda öğretmenlik belgesi düzenlenebilmesi için, ilgilinin Öğretmenlik Meslek Bilgisi alanında yapılan Seviye Tespit Sınavında başarılı olması gerekmektedir.”* şeklinde şerh konulurdu. Akabinde öğretmenlik meslek bilgisi alanında yapılan seviye tespit sınavı sonucunda başarılı olanların denklik belgelerinde yer alan bu şerh kaldırılarak öğretmenlik alanını da içeren yeni bir denklik belgesi verilir kuralı olmaktadır. Diploma denklik belgelerine herhangi bir şerh konulacağına ilişkin bir düzenlemenin mevzuatta bulunmadığı bu yüzden YÖK tarafından diplomalara şerh düşülerek düzenlenen denklik belgelerinin hukuka aykırı olması iddiasıyla iptal davaları açıldığı görülmektedir (Danıştay, 8. Daire, 10/01/2005, E:2004/4167, K:2005/20; Danıştay, 8. Daire, 10/01/2005, E:2004/2201, K:2005/61; Danıştay, 8. Daire, 12/01/2005, E:2004/2198, K:2005/89; Danıştay, 8. Daire, 20/09/2004, E:2003/5806, K:2004/3331; Danıştay, 8. Daire, 04/03/2003, E:2002/4520, K:2003/973). Konuyu objektif kriterlere bağlamak isteyen YÖK, mülga 2016 tarihli yönetmelikte 9/2.

maddesini düzenlemiştir. Bu maddeye göre *öğretmenlik alanlarının denkliği konusunda Millî Eğitim Bakanlığının görüşü alınır. Öğretmenlik alanında, alan bilgisi yönünden yeterli, öğretmenlik meslek bilgisi yönünden yetersiz olduğu sonucuna ulaşılan diploma sahipleri adına ilgili alanda diploma denklik belgesi düzenlenerek bu belgeye, bu belge sahibi adına yukarıda belirtilen alanda öğretmenlik belgesi düzenlenebilmesi için ilgilinin Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) Eğitim Bilimleri alanında yapılan seviye tespit sınavında başarılı olması gerekir."* şeklinde şerh konulur. Sınavda başarılı olunması hâlinde şerh kaldırılarak ilgililer adına öğretmenlik alanını içeren yeni bir denklik belgesi düzenlenir ibaresi yer almaktaydı. Konunun birçok davaya konu olması sayesinde yapılan yönetmelik değişikliğiyle öğretmen adaylarına yönelik bu uygulamadan vazgeçildiği görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yurtdışından alınan diplomaların denkliklerinin yapılması *sahte ve niteliksiz diplomanın önüne geçilmesi açısından önemlidir ve fakat YÖK ve ÜAK tarafından sonuçlandırılan denklik talepleri birçok açıdan eleştirilmektedir.*

Denklik talebinin yapılmasından sonuçlanmasına kadar her aşamada idarenin talepleri ve çalışma usul ve esasları sorunlara yol açmaktadır. Diploma denklik taleplerinin değerlendirme süreçleri konusundaki usul ve esasları belirleyen mevzuat sürekli değişmektedir. 2007 yılında Lizbon Tanıma Sözleşmesi hükümlerine göre yenilenen diploma denkliği konusundaki yönetmelik 2010, 2016 ve 2017 yıllarında yeniden düzenlenmiştir. Bu durum, idarenin yaşanan problemlerin farkında olduğunun göstergesidir.

Başvuru sırasında istenilen belgeler Lizbon Tanıma Sözleşmesine taraf diğer devletlerle kıyaslandığında çok fazladır. İstenilen belgeler noter onaylı olması sebebiyle aday için maddi açıdan külfetlidir. Başvurunun bizzat Ankara'ya gelinerek yapılması gerekmektedir. Ne posta yoluyla ne de internet yoluyla başvuru yapılabilmektedir. Değerlendirme sürecinde de sorunlar çıkmaktadır. Öncelikle, idarenin çalışma usulü sebebiyle, başvuruda bulunan aday denklik talebinin ne zaman sonuçlanacağını asla tahmin edememektedir. Lizbon Tanıma Sözleşmesinde yer alan makul süre kavramı YÖK ve ÜAK için hiçbir anlam ifade etmemektedir, denklik süreci çok uzundur. Değerlendirme sürecinin ardından denklik talepleri sonuçlandırılır. Doktora denklik başvurularına ÜAK bünyesindeki komisyon görüşleri doğrultusunda ÜAK tarafından ya doktora denklik belgesi düzenlenerek ya da gerekçesi belirtilmek suretiyle denklik talebi reddedilerek cevap verilir. Ön-lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denkliklerinin değerlendirilmesine gelince, YÖK bünyesinde oluşturduğu alt komisyonların görüşleri doğrultusunda, adaya doğrudan denklik belgesi düzenleyebilir, başvuruyu reddedebilir ya da talepte bulunan adayı Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemine işlemlerine tabi tutabilir. YÖK'ün ve ÜAK'ın yaptığı işlemler, özellikle ret kararları tutarlı ve gerekçeli olmalıdır. Böylece, işlemin muhatabı aday denklik işleminin yapım aşamasında idarenin takdir yetkisini hukuka uygun olarak kullandığı yönünde kanaat sahibi olur ve uyuşmazlık çıkması halinde yargısal denetimin sağlıklı şekilde yürütülmesini de sağlar. Sonuçlanma aşamasında yaşanan sorunlar ise genelde Seviye ve Yeterlilik Belirleme Sistemine tabi olan adaylar için söz konusu olmaktadır. İdareye sözü edilen yönetmelikte çok geniş takdir yetkisi tanınmıştır. Bu takdir yetkisinin keyfi kullanılması Sayıştay raporunda da söz edildiği üzere süreçleri uzatmakta ve mağduriyetlerinin oluşmasına sebebiyet vermektedir.

Sayıştay raporunda da tavsiye edildiği gibi, gecikmeleri ortadan kaldırmak için denklik birimi, gerek personel ve gerekse teknik donanım olarak güçlendirilmelidir. Bununla birlikte, kaybedilen davaların benzer ve emsal kararlar üzerinden sonuçlandırıldığı dikkate alındığında kurumun ivedilikle dava yolunu önleyecek şekilde denklik ilke kararlarını düzenlemesi gerekmektedir.

Yapılan değişiklikler sayesinde gerçekleşen iyileşmeler azımsanmayacak durumdayken, mağduriyetlerin halen ortaya çıkması yapılması gereken daha çok şeyin olduğunun göstergesidir. Sonuç olarak; sayılan ve açıklanan nedenlerden dolayı, idarenin taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümlerine uygun şekilde, diğer ülkelerdeki uygulamalar da göz önüne alınarak yurt dışından alınan diplomaların denklikleri için yeniden kapsamlı bir düzenleme yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akkurt, K., (2012). *AIHM Kararları Işığında Adil Yargılanma Hakkında Makul Süre*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Çağlar, S., (2012).“Anayasa Mahkemesi Kararlarında Eşitliğin Dar Yorumu”, *Ankara Barosu Dergisi*», Sayı.3, 43/86.

Günday, M., (2015). *İdare Hukuku*, İmaj Yayınevi, Ankara.

Kaşıkara, M.S., (2009). “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. Maddesi Çerçevesinde Makul Süre İçerisinde Yargılanma Hakkı”, *TBB Dergisi*, Sayı 84, 213/230.

Pekcanıtez, H., (1997). “Adil Yargılanma Hakkı”, *İzmir Barosu Dergisi*.

Yayla, Y., (2010). *İdare Hukuku*, 2. baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Anayasa Mahkemesi, 24/12/1970, E:1970/36, K:1970/50, *RG. 04/05/1971 tarih ve 13826 sayılı*.

Anayasa Mahkemesi, 25/02/1986, E:1985/1, K:1986/4, *RG. 10/07/1986 tarih ve 19160 sayılı*.

Anayasa Mahkemesi, 20/10/1992, E:1992/13, K:1992/50, *RG. 30/6/1993 tarih ve 21623 sayılı*.

Anayasa Mahkemesi, 03/12/1992, E:1992/46, K:1992/52, *RG. 17/09/1995 tarih ve 22407 sayılı*.

Anayasa Mahkemesi, 28.02.1996, E:1995/38, K:1996/7, *RG. 24/05/1996 tarih ve 22645 sayılı*.

Anayasa Mahkemesi, 14/06/2015, E:2014/177, K:2015/49, *RG. 11/06/2015 tarih ve 29383 sayılı*.

Danıştay, İdari Dava D. Kur., 11/03/2010, E:2006/21, K:2010/447.

Danıştay, 5. Daire, 30/10/1996, E:1995/4052, K:1996/3262.

Danıştay, 8. Daire, 04/03/2003, E:2002/4520, K:2003/973.

Danıştay, 8. Daire, 20/09/2004, E:2003/5806, K:2004/3331.

Danıştay, 8. Daire, 10/01/2005, E: 2004/4167, K:2005/20.

Danıştay, 8. Daire, 10/01/2005, E:2004/2201, K:2005/61.

Danıştay, 8. Daire, 12/01/2005, E:2004/2198, K:2005/89.

Danıştay, 8. Daire, 22/11/2006, E:2006/3937, K:2006/4549.

Danıştay, 8. Daire, 18/09/2006, E: 2005/2542, K:2006/3075.

Danıştay, 8. Daire, 11/07/2011, E:2011/2516, K: 2011/3616.

Danıştay, 8. Daire, 19/12/2013, E:2013/6638, K:2013/10609.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 11 Mart 1980 tarih R(80)2 sayılı Tavsiye Kararı.

Sayıştay 2016 tarihli Yükseköğretim Kurulu’nu Denetim Raporu, Ankara.

YÖK 2007 tarihli Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi, Ankara.

İzmir Milletvekili Ali Yiğit’in 7/6216 esas numaralı yazılı soru önerisine ilişkin 14/12/2016 tarih ve 164 sayılı MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından verilen cevap.

Arrêté du Gouvernement de la Communauté française du 29 juin 2016 déterminant les conditions et la procédure d'octroi de l'équivalence des titres, diplômes et certificats d'études supérieures délivrés à l'étranger.

<http://www.ciep.fr/enic-naric-page/savoir-plus-reception-dossier>.

<http://www.equivalences.cfwb.be/index.php?id=2756>.